

Магістр 2 курсу

Факультету обліку і аудиту ХНЕУ

**ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
ЯК ВАЖЛИВОГО ОБ'ЄКТА ІНСПЕКТУВАННЯ**

Анотація. Визначено економічний зміст заробітної плати як об'єкта інспектування та її значення в розрізі суб'єктів трудових відносин. Виділено загальні та специфічні документи, що перевіряються під час інспектування оплати праці.

Аннотация. Определено экономическое содержание заработной платы как объекта инспектирования и ее значение в разрезе субъектов трудовых отношений. Выделены общие и специфические документы, которые проверяются в ходе инспектирования оплаты труда.

Annotation. The economic content of wage as an object of inspection and its value in terms of the subjects of labour relations are determined. General and specific documents that are checked during the inspection of payment are marked out.

Ключові слова: заробітна плата, інспектування, суб'єкти трудових відносин, Державна фінансова інспекція, економічний зміст заробітної плати.

У сучасних економічних умовах особливої актуальності набуває процес інспектування оплати праці, який є однією з найважливіших і складних ділянок ревізійної роботи, бо безпосередньо зачіпає економічні інтереси усіх без винятку працівників підприємства, що перевіряється. Видатки на оплату праці в кошторисах бюджетних установ мають найбільшу питому вагу, тому перевірки витрачання коштів на оплату праці слід приділяти багато уваги.

Питання заробітної плати активно досліджуються в роботах вітчизняних науковців, серед яких Грішнова О. А. [1], Колот А. М. [2], Гальчинський А. С. [3], Єщенко П. С. [3], Кравченко М. А. [4] та ін. Але, зважаючи на велику кількість опрацьовувань, у наукових роботах не має єдиного визначення економічного змісту заробітної плати, що спонукає до подальших досліджень у цьому напрямі.

Для дослідження поставлені такі цілі: розкрити економічний зміст заробітної плати як важливого об'єкта інспектування та довести її значення для різних суб'єктів трудових відносин, а саме роботодавця, найманого працівника, держави та суспільства. У ході виконання роботи були використані методи аналізу, синтезу, узагальнення і графічний метод.

Для того щоб жити і задовольняти свої матеріальні і духовні потреби, людина повинна мати необхідні матеріальні кошти. Ці кошти можуть набуватись різними шляхами: людина може займатися індивідуальною

людей одержують винагороду, наймаючись на роботу як робітники і службовці. Цю винагороду прийнято називати заробітною платою [5].

Заробітна плата є однією з найважливіших категорій ринкової економіки, яка відбиває, насамперед, відносини між роботодавцем (власником) і найманим працівником щодо розподілу новоствореної (доданої) вартості. Середовище цих відносин створюють через свої інститути держава та суспільство, тому вони так само є їх важливими суб'єктами трудових відносин [6]. На думку автора, щоб зрозуміти економічний зміст заробітної плати, необхідно розглянути його для кожного суб'єкта трудових відносин окремо. На рисунку зображено економічний зміст заробітної плати для роботодавця, найманого працівника, держави та суспільства.

Рис. Економічний зміст заробітної плати для різних суб'єктів трудових відносин

Таким чином, для кожного суб'єкта трудових відносин економічний зміст заробітної плати відрізняється, що породжує подальші дискусії та суперечки. Варто зауважити, що єдиного визначення заробітної плати немає.

Що стосується законодавчого визначення, то відповідно до статті 1 Закону України "Про оплату праці" [7] заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

У сучасній економічній літературі існує декілька розповсюджених визначень заробітної плати:

заробітна плата – це економічна категорія, що відображає відносини між власником підприємства (або його представником) і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості (доходу);

заробітна плата – це винагорода, яку за трудовим договором власник або вповноважений ним орган сплачує працівникові за виконану роботу;

заробітна плата – це елемент ринку праці, що є ціною, за якою найманий працівник продає послуги робочої сили. З огляду на це, заробітна плата виражає ринкову вартість використання найманої робочої сили;

для найманого працівника заробітна плата – це його трудовий дохід, який він отримує в результаті реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили;

для підприємства заробітна плата – це собівартість продукції, робіт (послуг) і водночас головний чинник забезпечення матеріальної заінтересованості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці [5];

заробітна плата – це виражена в грошовій формі частина національного доходу, що розподіляється за кількістю і якістю праці, витраченої кожним працівником, що надходить у його особисте споживання;

заробітна плата – це грошове вираження вартості і ціни робочої сили, що виступає у формі заробітку, виплаченого власником підприємства працівнику за виконану роботу [4].

Економічний зміст заробітної плати також може бути з'ясований через її функції. Слово "функція" походить від латині і означає призначення, сферу діяльності, роль. Отже, функція заробітної плати – це її призначення, роль, складова сфери практичної діяльності в узгодженні і реалізації інтересів головних суб'єктів соціально-трудова відносин [8]. До основних функцій оплати праці науковці [1 – 3; 5; 8] відносять відтворювальну, стимулюючу, розподільчу (регулюючу), соціальну.

Отже, щоб вказані функції заробітної плати належним чином виконувалися, необхідно максимально враховувати інтереси всіх суб'єктів трудових відносин: роботодавця, найманого працівника та держави.

Варто зауважити, що особливістю інспектування оплати праці є документи, як загальні, так і специфічні. У ході перевірки органи Державної фінансової інспекції (далі – ДФІ) особливу увагу приділяють вивченню розпорядчих та інших документів з оплати праці. До них можна віднести:

- кошториси бюджетних установ та щомісячні розписи асигнувань;
- документи, що затверджують штатний розпис та зміни до нього;
- колективні договори, положення про оплату праці та преміювання;
- накази (розпорядження) керівника установи відносно прийому, звільнення, переведення працівників, встановлення їм умов праці, призначення надбавок, доплат, виплат премій та матеріальної допомоги;
- трудові книжки, табелі обліку робочого часу, особові картки;
- меморіальний ордер № 5 "Звід розрахункових відомостей по заробітній платі та стипендіях" форма № 405 (бюджет) і документи, що є основою для проведення виплат (накази, лікарняні листи, табелі).

Перевіряють також правомірність нарахувань на заробітну плату і правомірність виплат за рахунок соціальних фондів [9].

Отже, при перевірці оплати праці, перш за все, необхідно розуміти економічний зміст заробітної плати. Адже при інспектуванні цього питання ревізори стикаються зі специфічними документами.

Таким чином, наукова новизна результатів дослідження полягає в уточненні визначення економічного змісту заробітної плати як важливого об'єкта інспектування, а також доведенні її значення для різних суб'єктів трудових відносин. Практичне значення результатів дослідження полягає у застосуванні запропонованих результатів у теоретичних дослідженнях змісту заробітної плати та у практичній діяльності органів ДФІ.

Напрямом подальших досліджень є необхідність розкриття економічного змісту заробітної плати в розрізі найманих працівників

бюджетної сфери та приватних підприємств, що дозволить ширше зрозуміти її суть та дозволить економно витратити час на інспектування вказаного питання.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / Грішнова О. А. – К. : Знання, 2004. – 535 с. 2. Колот А. М. Методологічні аспекти розвитку теорії розподільчих відносин / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2008. – № 4. – С. 3–8. 3. Гальчинський А. С. Економічна теорія : підручник / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко. – К. : Вища школа, 2007. – 503 с. 4. Кравченко М. А. Сутність оплати праці як економічної категорії / Кравченко М. А. // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 1. 5. Заробітна плата: зміст, форми, системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://subportal.univ.kiev.ua/wiki/Заробітна_плата:_зміст,_форми,_системи. 6. Заробітна плата в Україні на шляху економічного зростання і добробуту: Центр Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2010. – № 7. – С. 1–77. 7. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. 8. Колот А. М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення : монографія / Колот А. М. – К. : Фірма "Праця" 1997. – 192 с. 9. Чернуцкий С. Оплата труда в бюджетных учреждениях: типичные нарушения / Чернуцкий С. // Все о бухгалтерском учете. – 2009. – № 83. – С. 41–42.